

**UNIVERSITATEA DIN CRAIOVA
FACULTATEA DE ECONOMIE ȘI ADMINISTRAREA AFACERILOR
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE SOCIO-UMANE
DOMENIUL CONTABILITATE**

Liliana PUICAN

**REZUMAT
TEZĂ DE DOCTORAT**

**SITUAȚIILE FINANCIARE ANUALE –
SURSĂ DE INFORMAȚII CREDIBILE
PENTRU STAKEHOLDERI**

**Conducător de doctorat:
Prof. univ. dr. Marioara AVRAM**

**CRAIOVA
2014**

Globalizarea și mondializarea tot mai accentuată a piețelor de capital impun utilizarea, în toată lumea, a unui limbaj unic în contabilitate. Pentru a contribui la stimularea și dezvoltarea economică a fiecărei țări, sistemul economic mondial trebuie să beneficieze de informații contabile credibile și transparente.

În contextul actual al globalizării și regionalizării, sfera contabilității a devenit un factor de interes pentru mediul de afaceri, atât la nivel național, cât mai ales internațional, datorită manifestării unei nevoi plasate pe un trend ascendent, al comparabilității și transparenței situațiilor financiare ale entităților, indiferent de spațiul geopolitic unde au fost produse.

Statutul pe care și l-a creat contabilitatea în viața socială justifică pe deplin demersurile pentru perfecționarea permanentă a procedurilor de construcție și prezentare a informațiilor în luarea deciziilor și în conducerea entităților economice.

Activitatea contabilă are o contribuție remarcabilă prin conținutul său, care îmbină armonios teoria abstractă cu realitatea fenomenelor studiate. Aceasta furnizează un sistem de informații corelat și verificat, nelăsând loc subiectivismului și promovând rigurozitatea și exactitatea în reflectarea fenomenelor economico-financiare.

Analiza activității contabile conturează locul acesteia în cadrul științelor economice, și totodată, utilitatea obiectivelor ei, prin partea practică de evaluare, dar și prin concluzionarea și orientarea vieții economice. Rolul acesteia este de a aprecia performanțele realizate la un moment dat de o întreprindere, de a identifica factorii care au condus la nerealizarea unor niveluri de performanță prestabilite, de a determina intensitatea acțiunii acestor factori și de a explica mecanismul acțiunii acestora. Scopul îl reprezintă eliminarea influenței factorilor cu efect nefavorabil și menținerea sau amplificarea influenței favorabile ale altor factori, în vederea îmbunătățirii performanțelor întreprinderii.

Importanța deosebită a situațiilor financiare este dată de utilitatea informațiilor furnizate de acestea, informații care de cele mai multe ori sunt singurele la care utilizatorii au acces și pe baza cărora aceștia trebuie să își fundamenteze deciziile economice și să își justifice modul de utilizare a resurselor financiare.

Informația furnizată de situațiile financiare anuale reprezintă un instrument util la dispoziția managementului întreprinderii, deoarece a conduce competent înseamnă să cunoști realitățile vieții economice în care activezi, să cunoști plusurile și minusurile entității pe care o conduci, ori acest lucru nu este posibil fără o analiză pertinentă a informațiilor contabile.

Este cunoscut faptul că dezvoltarea economiei și performanța acesteia depinde de încrederea publicului în informația contabilă transparentă, care trebuie însoțită și de asumarea clară a responsabilității. Responsabilitatea aparține în primul rând conducerii fiecărei entități, dar și profesioniștilor contabili care poartă răspunderea pentru aplicarea reglementărilor contabile în mod obiectiv și imparțial.

Având în vedere că un management performant se realizează doar printr-o informare pertinentă și în timp util a decidentului, dar și a altor utilizatori ai informației contabile, acesta fiind motivul pentru care am abordat în teza de față necesitatea acordării importanței cuvenite cunoașterii și analizării

situațiilor financiare anuale, informația contabilă devenind o sursă de informații credibile pentru persoanele interesate, pentru stakeholderi.

Complexitatea relațiilor economice internaționale, în cadrul cărora piețele de mărfuri și de capital se extind într-un ritm alert, pe fondul procesului de globalizare, ignorând frontierele naționale, impune ca sistemele contabile să asigure prin situațiile financiare (bilanț, cont de profit și pierdere, situația modificării capitalurilor proprii, situația fluxurilor de trezorerie, politici contabile și note explicative) informații contabile comparabile între state.

Considerăm că informația contabilă, obținută în condițiile unui sistem referențial global, trebuie să se adapteze schimbărilor, iar procedurile și instrumentele specifice acesteia, trebuie să faciliteze fundamentarea deciziilor economice și a riscurilor în cunoștință de cauză, astfel încât tranzacțiile care se realizează să asigure obținerea efectelor așteptate.

În realizarea demersului științific am avut în vedere următoarele **obiective** fundamentale:

- punerea în evidență a conceptului de calitate a informației contabile, a caracteristicilor calitative ale acesteia și a rolului ei în controlul activității economico-financiare;
- realizarea unui studiu comparativ privind reglementările naționale, europene și internaționale în domeniul situațiilor financiare anuale;
- realizarea unui studiu comparativ privind structura situațiilor financiare anuale;
- punerea în evidență a abordărilor teoretice și metodologice în elaborarea situațiilor financiare anuale;
- analiza etapelor premergătoare întocmirii situațiilor financiare anuale și impactul acestora asupra calității informației contabile;
- realizarea unui studiu de caz privind prezentarea și auditarea situațiilor financiare anuale și determinarea principalilor indicatori economico-financiar pe exemplul unei entități economice SC „ABC IMPEX” SA.

Lucrarea este o prezentare teoretică specifică contabilității entităților economice, a elaborării situațiilor financiare anuale, finalizată printr-un studiu de caz efectuat la o entitate economică și pentru a respecta politicile de confidențialitate, am numit-o S.C. „ABC IMPEX” S.A.

Primul capitol, intitulat **”Contabilitatea - sursa informațiilor relevante și esențiale în cunoașterea și controlul activității economico-financiare”**, este dedicat studiului contabilității ca principală sursă de furnizare a informației contabile, materia primă în procesul decizional, realizând un studiu al rolului social al contabilității, unde calitatea informației contabile este modelată prin actul de normalizare contabilă. Evidențiem cu acest prilej statutul de limbaj de comunicare ce îi revine contabilității, aflat într-o permanentă dinamică, în condițiile exploziei dezvoltării tehnologiei comunicațiilor. Constatăm aici rolul important al celor două categorii profesionale interesate de informația contabilă, respectiv producătorii și utilizatorii acesteia.

Cererea și oferta de informații este reglată dar și restricționată prin sistemul contabil, prin normalizarea acestuia, prin cantitatea și calitatea

informației contabile, prin costurile producerii, difuzării și prelucrării acesteia. Situațiile financiare anuale sunt destinate informării tuturor categoriilor de utilizatori, interni și externi, de la manageri la parteneri de afaceri și organisme publice. Diversitatea cererii, în formă și structură, a dus la nevoia de construire și utilizare a unui limbaj comun, universal de comunicare în lumea afacerilor, realizabil prin politica de armonizare contabilă.

Evoluția nevoilor de informare a generat dezvoltarea unui sistem informațional economic, în care informația contabilă este elementul primar și punctul de pornire în analiza oricărui fenomen economic. Calitatea acestei informații influențează deciziile și rezultatul lor, fie că ne referim la managerii unei entități economice, fie că avem în vedere investitorii sau creditorii acesteia. Cu această motivație, am realizat un studiu comparativ privind calitatea informației contabile din sistemul contabil românesc, francez și anglo-saxon. Studiul evidențiază faptul că evoluția contabilității românești trebuie analizată atât în contextul istoric național, cât și în funcție de evoluțiile contabilității pe plan internațional. Remarcăm faptul că produsele finite ale contabilității elaborate într-o țară sunt din ce în ce mai des utilizate și în alte țări, iar presiunea internaționalizării contabile vine atât de la cei care utilizează informațiile contabile, cât și de la organismele naționale de normalizare și de reglementare a profesiei contabile.

În acest capitol am tratat, rolul controlului intern în creșterea calității informației contabile, deoarece de calitatea acesteia depinde implicit calitatea actului de conducere, precum și rezultatul în atingerea scopului fiecărei entități economice, acela de a crea profit.

În cel de-al doilea capitol, “Structura situațiilor financiare anuale în context național și internațional”, am realizat un studiu comparativ privind reglementările din domeniul situațiilor financiare anuale pe plan național, european și internațional, precum și dimensiunile temporale și normalizatoare privind europenizarea și internaționalizarea contabilității și a principiilor care o guvernează.

Luând în considerare rolul situațiilor financiare anuale în comunicarea informațiilor contabile, dar și importanța pe care acestea o au în fundamentarea deciziilor economice, am considerat analiza acestor documente de sinteză o “provocare”, motiv pentru care cercetarea a fost orientată spre obiectivele comunicării informațiilor contabile către stakeholderi, spre diagnosticarea financiară, de interes pentru toți destinatarii informațiilor economice. Astfel, apreciem faptul că în structura acestor situații de sinteză se pot regăsi informații despre resursele economice controlate de entitate, despre structura financiară, lichiditate și solvabilitate, despre performanțele realizate și poziția financiară. Elaborarea lor este importantă și prin faptul că reprezintă un mijloc de cunoaștere, control și analiză a activității de către beneficiarii informațiilor furnizate, un instrument previzional, datorită analizei comparative a două exerciții succesive, ce permite o proiecție a activității curente.

Am constatat că, de-a lungul timpului, implementarea reglementărilor contabile conforme cu Directivele Europene, precum și alinierea la Standardele Internaționale de Raportare Financiară, și-au pus amprenta asupra modului de prezentare a situațiilor financiare anuale și asupra calității

informației contabile. În consecință, ne-am propus să realizăm o analiză a formatului situațiilor financiare anuale, și am observat adaptarea greoaie a contabilității românești dar și unele lacune în implementarea în legislația românească a reglementărilor europene și internaționale. De aici și ideea necesității unei mai mari implicări a organismelor specializate în elaborarea legislativă, dezvoltarea celor existente, astfel încât legislația românească în domeniu să fie mult mai clară, stabilă și în interesul principalilor utilizatori ai acesteia.

În capitolul al treilea **“Abordări teoretice și metodologice în elaborarea situațiilor financiare anuale”**, am realizat o incursiune asupra metodologiei de elaborare a situațiilor financiare anuale, cu respectarea principiilor de întocmire a situațiilor financiare anuale. Constatăm existența, atât la nivel național cât și internațional, a unor principii comune ce stau la baza întocmirii situațiilor de sinteză, dar și a unor principii preluate prin conformarea cu normele contabile internaționale, astfel încât respectarea acestora în elaborarea situațiilor financiare anuale conduce către rezultate financiare aproximativ egale.

Etapetele premergătoare elaborării documentelor financiare de sinteză sunt obligatorii și se concretizează într-o succesiune de lucrări cu rol de garantare a informațiilor reale, veridice, sincere ce conturează imaginea fidelă a patrimoniului, a situației financiare și a rezultatelor obținute.

În vederea creșterii credibilității informațiilor financiare pentru utilizatorii acestora, situațiile financiare anuale ce fac obiectul reglementărilor contabile armonizate cu Directiva a-IV-a și a VII-a a Comunităților Europene și cu Standardele Internaționale de Contabilitate sunt supuse obligatoriu auditării, în conformitate cu reglementările naționale privind auditarea situațiilor financiare anuale. Considerăm acțiunea de auditare a situațiilor financiare cu privire la conformitatea și legalitatea prezentării imaginii fidele asupra patrimoniului entității ca fiind de o importanță majoră. Ne manifestăm încrederea că auditorii profesioniști vor exprima opinii cât mai aproape de realitate, astfel încât utilizarea rezultatelor comunicate prin situațiile financiare anuale să ducă la decizii economice producătoare de profit și de bunăstare economică.

În cel de-al patrulea capitol, **”Analiza informațiilor structurate furnizate stakeholderilor”**, am efectuat un studiu privind analiza informațiilor furnizate de componentele situațiilor financiare precum și modalitățile de determinare a diversilor indicatori economico-financiar pe baza bilanțului contabil și a contului de profit și pierdere, precum și informațiile furnizate pe baza fluxului de trezorerie, și a notelor explicative.

Structura bilanțului permite analiza ratelor de structură ale activului și pasivului patrimonial, determinarea situației fluxurilor de trezorerie, analiza echilibrului financiar în dinamică. Performanța obținută într-un exercițiu financiar de către o entitate economică este de mare interes pentru stakeholderi, și se poate reflecta prin analiza Contului de profit și pierdere. Standardele de raportare financiară internațional fac precizări cu privire la modul de prezentare a informațiilor contabile cuprinse în categoria veniturilor și a celor din categoria cheltuielilor. Pe baza lor se poate caracteriza

dimensiunea afacerii și dinamica acesteia, se calculează indicatorii de activitate, se cunoaște cifra de afaceri și valoarea adăugată.

Aprecierea lichidităților pe perioade medii și lungi se realizează prin analiza situației fluxurilor de trezorerie, astfel situația fluxurilor de trezorerie devine o componentă a documentelor de sinteză tot mai solicitată de către utilizatorii informațiilor financiare. În aceeași măsură, situația modificărilor capitalurilor proprii este esențială ca sursă de informații, atât pentru manageri, cât și pentru investitori, în stabilirea politicii de dividende sau evaluarea efectelor unor decizii de investiții strategice. Notele explicative la situațiile financiare anuale sunt o componentă obligatorie a documentelor de sinteză ce au un aport substanțial în detalierea informațiilor într-un mod complementar, în legătura directă cu fiecare element semnificativ din situațiile financiare.

Concluzia pe care o desprindem cu privire la relevanța informațiilor oferite de conținutul și analiza componentelor situațiilor financiare anuale stakeholderilor este aceea rezultată în urma studiului de caz pe bază de chestionar, și anume că gradul de utilitate este ridicat, sunt necesare și informații suplimentare, furnizate de contabilitatea managerială, informații de previziune și legate de mediu de afaceri. Totodată, putem afirma că gestionarea crizei economico-financiare reprezintă un parcurs anevoios în care neatenția, lipsa de experiență profesională și de informații pot fi cauze care determină un drum fără revenire al entității economice.

În capitolul al cincelea **”Studiu de caz privind determinarea și analiza principalilor indicatori economico-financiar la SC“ABC IMPEX” SA”** am realizat un studiu practic privind prezentarea și auditarea situațiilor financiare anuale la S.C. “ABC IMPEX” S.A., al cărui domeniu de activitate principal este executarea de construcții civile și industriale. Pe baza situațiilor financiare anuale s-au determinat principalii indicatori economico-financiar privind poziția financiară și performanța entității economice.

Valorificarea informațiilor contabile în procesul decizional se realizează prin intermediul echipei manageriale care este constrânsă a lua decizii corecte într-un timp optim, pe baza unor informații de calitate. Argumentația teoretică privind importanța informației contabile pentru procesul decizional și pentru stakeholderi este completată de documentarea realizată la S.C.“ABC IMPEX” S.A. Entitatea a promovat un management financiar bazat pe decizii luate în urma analizei informațiilor furnizate de contabilitate, a principalilor indicatori financiar, reușind să-și îmbunătățească considerabil performanțele, după perioadele dificile prin care a trecut. Societatea a rezistat pe piață, având în vedere schimbările care au survenit la nivel intern, dar și pe cele din mediul extern (de ordin politic, tehnic, economic, social, apariția firmelor concurente etc). Auditarea situațiilor financiare a generat un raport adresat exclusiv asociațiilor grupului, în scopul informării acestora cu privire la situația economico-financiară, evaluarea riscurilor, adaptarea strategiilor de gestionare a crizei de lichidități, analiza controalelor interne relevante pentru întocmirea situațiilor financiare. Acestea din urmă sunt prezentate pentru exercițiul financiar 2012, cu detalierea informațiilor pe capitole, pe domenii de interes pentru manageri și acționari, și nu în ultimul rând s-a realizat calculul indicatorilor de activitate, de risc, de lichiditate.

În **finalul lucrării** am sintetizat principalele concluzii și propuneri, exprimând opinii cu privire la importanța calității informațiilor contabile, la rolul situațiilor financiare anuale, precum și la îmbunătățirea continuă a calității informației contabile furnizată de acestea în vederea gestionării corespunzătoare și eficiente a patrimoniului entităților economice. În fapt, calitatea informațiilor contabile este o veritabilă cheie a succesului în cadrul entităților economice.

Totodată, ne-am propus să reliefăm faptul că profesionalismul reprezintă o problemă de fond a întregii societăți, care se manifestă în toate domeniile de activitate, cu precădere la nivel de conducere, ceea ce ne obligă să tragem un semnal de alarmă privind criteriile de promovare pe posturi ale decidenților, care trebuie să fie unele sănătoase, bazate pe experiență și competență profesională, astfel încât informațiile contabile să poată fi construite și interpretate corespunzător.

Demersul științific, privit ca dominantă a lucrării de cercetare elaborate, s-a realizat în contextul schimbărilor economice, financiare și juridice care s-au manifestat pe plan național și internațional, în mod cu totul aparte, în ultimele două decenii, și a avut ca scop îmbunătățirea calității și reliefării impactului informației contabile în procesul gestionării permanente și eficiente a resurselor economice, astfel încât instrumentele și procedurile specifice acestora să faciliteze fundamentarea deciziilor economice și gestionarea riscurilor.

Contabilitatea, ca știință socială, s-a modelat și s-a perfecționat de așa manieră, încât să răspundă cerințelor informaționale ale momentului. Astfel, perfecționarea implică schimbare, iar contabilitatea a evoluat în timp, ca sistem deschis, receptiv la modificarea mediului politic, economic, social și cultural. Prin urmare, ideea adoptării unui limbaj comun de raportare financiară, în scopul dezvoltării comparabilității informațiilor la nivel internațional, a devenit o realitate, urmare a globalizării piețelor financiare.

Contabilitatea reprezintă nucleul sistemului informațional economic, furnizând majoritatea informațiilor vehiculate în cadrul acestuia, iar contabilii sunt autorii principali în furnizarea de informații de calitate și reprezintă temelia procesului de prelucrare și analiză a informațiilor. Despre contabilitate am vorbit ca despre o componentă majoră în asigurarea evoluției operatorilor economici, precizând că trebuie privită ca o puternică sursă de informare, și nu ca o modalitate de prelucrare a datelor, prin care se urmărește existența și mișcarea elementelor patrimoniale. Analiza utilității informației contabile referitoare la operațiunile economice, așa cum rezultă din situațiile financiare anuale, abordată pe parcursul lucrării din perspectiva calității, a devenit o problemă semnificativă pentru organismele de normalizare contabilă, deoarece prin informațiile contabile se realizează atât fundamentarea deciziilor manageriale, cât și comunicarea conducerii respectivelor entități cu utilizatorii externi.

Deși în întreaga lume se admite că evoluția modernă a accentuat finalitatea socială a contabilității, dacăo privim însă ca pe un instrument de reprezentare a realității economice din cadrul unei entități, constatăm că aceasta a devenit o miză pentru diferiții protagoniști ai informației contabile, respectiv: producători, normalizatori și utilizatori, fiecare urmărindu-și propriile interese, motiv pentru care opinăm că informația contabilă, ca

produs final furnizat de contabilitate, nu poate fi decât rezultatul unui compromis între exigențe și așteptări.

Astfel, în timp ce conducerea entității consideră contabilitatea și, implicit, informația contabilă ca instrumente de gestiune la dispoziția managerului, acționarii doresc să cunoască viabilitatea și profitabilitatea plasamentelor efectuate, băncile vor să evalueze, în cazul menținerii și dezvoltării unității patrimoniale, rentabilitatea acesteia și posibilitatea recuperării sumelor împrumutate, statul vrea să știe cuantumul impozitelor și taxelor pe care firma le datorează, creditorii doresc să cunoască dacă solvabilitatea și lichiditatea pe termen scurt a entității permit continuarea activității fără riscuri referitoare la încasarea creanțelor. Pentru a satisface necesitățile diferitelor categorii de utilizatori, informația contabilă conținută de situațiile financiare anuale trebuie să îndeplinească anumite caracteristici calitative, atribute care determină utilitatea ei, respectiv: inteligibilitatea, relevanța, credibilitatea și comparabilitatea, caracteristici care decurg din obiectivele informării financiare. Privind din această perspectivă, impunerea unor caracteristici calitative informației contabile, fie ele și ierarhizate, reprezintă o condiție necesară, dar nu și suficientă, pentru a avea garanția unei informații de calitate, deoarece considerăm că este necesar ca utilizatorii să posede un anumit nivel de educație, care să le permită evaluarea corespunzătoare a informațiilor cuprinse în situațiile financiare anuale și, implicit, a calității acestora.

În consecință, luarea unei decizii presupune, printre altele, un proces de prelucrare corespunzătoare și analiză a informației relevante, iar nivelul ridicat al calității deciziei este rezultatul unei bune interpretări a elementelor informaționale, coroborat cu nivelul corespunzător de pregătire al decidenților și cu utilizarea adecvată a metodelor de prelucrare a informației.

Deși datele, informațiile și cunoștințele oferite de contabilitate nu sunt singurele care caracterizează o anumită unitate patrimonială, acestea constituie elementul esențial de analiză și apreciere a situației respectivei entități, motiv conform căruia contabilitatea este considerată, pentru conducere, nucleul sistemului informațional.

În concluzie, scopul principal al sistemului informațional contabil este acela de a furniza fiecărui utilizator, în funcție de responsabilitățile și atribuțiile sale, toate informațiile necesare, reprezentând atât o interfață între sistemul operativ și cel de conducere de la nivelul unei entități, dar și un element de legătură între mediul intern și cel exterior acesteia.

Abordarea calitativă a informației contabile din perspectiva controlului intern este complexă. În afara factorilor-cheie de succes prezentați, mai există și alte cerințe care favorizează punerea în aplicare a unui dispozitiv de control intern care să performeze, inclusiv în ceea ce privește componenta financiar-contabilă. Un dispozitiv de control intern eficace trebuie să dea curs nevoii de informare corectă a unui număr de beneficiari (acționari, administratori, salariați etc.). În același timp, în centrul acestui dispozitiv se află un număr însemnat de "actori", având fiecare un rol important.

Considerăm că analiza prezentată din această perspectivă oferă în continuare un câmp larg de investigare teoretică, contribuind la creșterea rolului controlului intern în calitatea informației contabile, dorință

manifestată tot mai mult în ultima perioadă de timp de către utilizatorii interni sau externi.

Suntem de părere că, un rol important în adoptarea unui limbaj unic, la nivel internațional, îl au Standardele Internaționale de Raportare Financiară. Există necesitatea elaborării unui limbaj unic de transmitere a informației contabile printr-o normalizare–armonizare–convergență–standardizare contabilă la nivel global, reducându-se astfel diferențele dintre cele două sisteme contabile, respectiv cele emise de IFRS și US GAAP.

De aceea se impune elaborarea unui cadru conceptual general care să limiteze subestimarea sau supraestimarea rezultatului financiar, în funcție de interesele urmărite. Toate mecanismele juridico-financiare, precum și toate posibilitățile de a anihila “îngineriile” financiare trebuie să se regăsească în normele contabile astfel încât procedurile să fie clare și concise, iar contabilul să nu fie nevoit să apeleze la raționamentul personal în lipsa unor reglementări bine stabilite.

În consecință, informația contabilă, ca produs al situațiilor financiare anuale, face din acestea instrumentul indispensabil de comunicare a situației economico-financiare a unei entități către stakeholderi.